

Литвин О.С.

Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв

ВАСИЛЬ-КОСТЯНТИН ОСТРОЗЬКИЙ ТА ЛЮБЛІНСЬКА УГОДА 1569 РОКУ: РОЛЬ І СТАВЛЕННЯ КНЯЗЯ ДО УНІЇ

Стаття присвячена висвітленню ролі та ставлення князя Василя-Костянтина Острозького до укладення Люблінської угоди 1569 року. У статті зроблено спробу переосмислення стереотипних тенденційних і необ'єктивних оцінок щодо його ставлення до унії. Методологічною базою дослідження є загальнонаукові й спеціальні методи пізнання, зокрема аналізу, синтезу, логічного, хронологічного, порівняльно-історичного, а також принципи історизму, об'єктивності, ідеологічної незаангажованості, системності, аналітичного плюралізму, візуалізації результатів, та ін., які дозволили послідовно підійти до розкриття поставлених питань, дослідити і порівняти між собою позиції вчених, сформулювати авторські висновки. Наукова новизна полягає у тому, що в ній визначено історичні обставини, які обумовлювали ставлення князя Острозького до унії та зроблено спробу певного спростування деяких міфів і стереотипів щодо його ролі в підготовці і ухваленні угоди, а також акцентовано увагу на тогочасних суспільно-політичних процесах, які потребують уваги майбутніх дослідників. Зроблено висновки, що в історіографічних джерелах має місце домінування стереотипних та тенденційних оцінок постаті князя В.-К. Острозького, а серед сучасних досліджень характерним є недостатнє врахування тогочасних історичних обставин, які обумовлювали ставлення князя до унії та відсутнє чітке висвітлення його політичних позицій. Доведено, що він був за рівноправне входження руських земель до складу державного утворення Речі Посполитої, але зовнішні загрози для Великого князівства литовського і руського, особливо з боку Московського царства й потреба збройної допомоги від Польщі змусило литовських і руських магнатів, а відтак і князя Острозького, прийняти унію на нерівних умовах і присягнути на вірність королю.

Ключові слова: Люблінська унія, князь Василь-Костянтин Острозький, міфи та стереотипи щодо В.-К. Острозького, наслідки Люблінської унії, ставлення В.-К. Острозького до унії.

Постановка проблеми. В історіографічних джерелах висвітлення ролі та ставлення князя Василя-Костянтина Острозького до підготовки та укладення Люблінської унії 1569 року характеризується, на нашу думку, переважно тенденційними і малооб'єктивними оцінками, які здебільшого спричинені обмеженістю джерельної бази, традиційними підходами до ролі особистості в історії і розуміння литовсько-польської доби в минулому України. Нові можливості сучасної історичної науки, численний масив праць, опублікованих та архівних джерел тепер відкривають більш правдиві риси в образі В.-К. Острозького загалом та, зокрема обставини його діяльності в означений період. Вищенаведена контрверсійність історіографічних оцінок постаті В.-К. Острозького й спонукала нас до вибору зазначеної проблеми нашого дослідження.

На основі аналізу історіографічних джерел щодо постаті В.-К. Острозького визначити причини тенденційних, необ'єктивних оцінок, висвітлити обставини його діяльності в період підготовки й ухвалення Люблінської угоди та ставлення князя до унії. Важливо актуалізувати потребу подальших досліджень, вивчення і глибокого переосмислення й переоцінки справ і діянь цієї непересічної історичної постаті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення постаті князя Василя-Костянтина Острозького у всі часи було надто контрверсійним. Ще у XIX ст. склалися два абсолютно протилежні погляди на його життя і діяльність: від надмірного возвеличення до потоку негативізму, від похвальби до засудження. Вони ж мали місце і на початку XX ст. Напередодні 300-річчя з дня смерті В.-К. Острозького його постать зацікавила

багатьох державних і культурних діячів, породило цілу зливу публікацій. Так М. Грушевський [5, с. 479–483] та І. Франко [6, с. 92–97], відзначаючи внесок В.-К. Острозького в українську культуру та в справи православної віри, дійшли висновку, що для повної картини у з'ясуванні його особи не вистачає джерел, які могли б пролити світло на цілий ряд білих плям і неузгодженостей. І. Огієнко, стверджував, що «усі українські магнати взяті разом не зробили стільки для України, скільки зробив сам князь Костянтин!» [10, с. 65–67].

Особливо взаємовиключними були оцінки участі В.-К. Острозького в Люблінському сеймі 1569 року. Зокрема, Пантелеймон Куліш звинувачував князя в головному гріху – Люблінській унії – «злитті громад, що не поєднуються за своєю формацією» – він виносив йому вирок: «Панська пасивність, незнання руської природи, неповага до прав свого народу... ганебна скупість, відсутність душевної шляхетності...» і т. ін. [8, с. 166–169]. Іван Огієнко, високо оцінюючи князя, також робить закид, що той «...політикою цікавився мало, якоїсь своєї лінії не мав..., мав великий гріх за Люблінську унію, яка вдарила по Україні» [10, с. 65–67]. До подібних оцінок приєднався і Микола Костомаров, наголошуючи, що «Костянтин Острозький не відзначався ні військовими подвигами, ні державними діями, навпаки часто-густо стягав на себе королівські докори, що не дбав про охорону повіреного йому воеводства, залишив київський замок у сумному стані, не платив податків...» [7, с. 535–536].

В роки незалежності України зріс інтерес до постаті В.-К. Острозького. Проте сучасні українські історики, зокрема, В. Смолій, О. Гуржій, В. Степанков і ін. в контексті Люблінської унії, часто називають українську шляхту пасивною, обережною, непослідовною, а ідеї і справи В.-К. Острозького – ілюзорними, наївними і безнадійними. Об'єктивнішими працями є дослідження І. Мицька [9], П. Сауха [11] В. Уляновського [12], Н. Яковенко [13], та інших, на чому ми детальніше зупинимося у нашій статті. Зокрема, Н. Яковенко дотримується позиції, що Люблінська унія – акт парламентарний і ніякої колонізації і денаціоналізації українського народу не було. Унія 1569 року, на її думку, знаменувала початок нового етапу в історії українського народу [13, с. 119–120].

При всій різноплановості названих праць, з них князь В.-К. Острозький постає як символ нашої історії, державний національний діяч, захисник

православної віри, меценат української культури і як людина у всіх життєвих проявах.

Мета статті – висвітлити ставлення князя Василя-Костянтина Острозького до укладення Люблінської унії 1569 року в контексті історичних обставин того часу, з метою переосмислення усталених стереотипів і тенденційних оцінок його політичної позиції, а також виявлення реальних мотивів і чинників, що вплинули на його участь у процесі укладення унії.

Виклад основного матеріалу. Висвітлюючи роль і ставлення князя В.-К. Острозького до Люблінської унії, слід мати на увазі ту обставину, що князь В. К. Острозький, як впливає з його образу, створеного продовж століть, начебто був причетним буквально до всього, що відбувалося. Проте, які саме зусилля робив він сам, чи саме таку участь брав у цих подіях і яку відіграв роль, яким було його ставлення до тих чи інших подій і процесів – залишається недоведеним, а тому й по-різному інтерпретується.

Для розуміння і об'єктивної оцінки ролі князя В.-К. Острозького, зокрема щодо Люблінської угоди, слід, насамперед, зважати на обставини та історичні передумови унії, яка поєднала сусідні держави. Вона пробивала собі дорогу мало не два століття: від династичного зв'язку, закладеного Кревською унією 1385 р. до реальної федерації 1569 р. Сторони за цей час, в умовах, які примушували Польщу і Велике князівство Литовське і Руське, хоч-не-хоч, тяжіти одне до одного, вісім разів робили безрезультатні спроби підписати об'єднавчу угоду.

Тяга до об'єднавчого руху полягала у зовнішніх загрозах, а, насамперед, від Московії і її політики «збирання руських земель» та концепції «спадкоємності московських царів на давньокиївську спадщину». У затяжних війнах з Московією, які точилися впродовж 1487–1494, 1500–1503, 1507–1508, 1512–1522, 1534–1537 років, в яких Велике князівство Литовське і Руське втратило майже третину своєї території, що охоплювали порубіжні землі від верхів'їв Оки й Дніпра на півночі до середньої течії Десни на півдні, у тому числі Чернігово-Сіверщину і такий важливий стратегічно-торговий пункт, як Смоленськ.

Відчуття небезпеки особливо загострила Лівонська війна (1558–1581 рр.). Велике князівство опинилося на грані катастрофи, порятунок від якої вбачався лише у придбанні надійного спільника для подальшої боротьби з Москвою.

Полонофільські настрої підсилювалися також завдяки загальному піднесенню Польської

держави у XVI ст., особливо в період правління Жигимонта (Сигізмунда) II Августа (1548–1572 рр.), котрий називають «золотим віком» Польщі, добою найвищого розквіту її політичної культури та бурхливого розвитку шляхетських вольностей.

Польське королівство добивалося унії як з великодержавних амбіцій, такі з розрахунку на територіальні прирощення нових земель для сільськогосподарського виробництва. Найбільшою зацікавленістю Польщі була шляхетська колонізація на українські безкрайні родючі рівнини, яка стимулювала гонитву за нерозораними ланами й незайманими лісовими масивами. Економічний чинник, що посилював об'єднавчі тенденції, полягав також в загрозі утвердженні Московії на берегах Балтики та відкритті шляхів вивозу продуктів до Західної Європи, що складало конкуренцію польському та литовсько-руському експорту збіжжя, поташу, смоли, корабельного лісу.

Ставлення литовської знаті до унії було неприхильним. Вища ж аристократія Великого князівства опиралася унії, небезпідставно вбачаючи в ній акт політичного самогубства. Їх відлякувала перспектива втрати свого всевладдя, яке вони мали у власній державі. Рядова ж литовська шляхта Великого князівства, сподіваючись на зміну власного становища за польським зразком, прихильно сприймала перспективу унії.

Нечисленна руська князівська верства прагнула зберегти свою винятковість (адже у Польщі князівських титулів шляхта не мала). Руська шляхта не мала шансів впливати на велику політику Великого князівства Литовського і руського. Руським шляхтичам, навіть руським магнатам було доволі складно пробитися на урядові посади. Це підтверджує польський дослідник Томаш Кемпа, що «вищих посад в цей час ніхто з русинів/українців не отримував» [1, с. 84–85]. Руська шляхта побоювалася полонізації та утисків православ'я, тому для неї унія могла відбутися лише за умови твердих гарантій збереження всіх старовинних привілеїв та прав.

Щодо ставлення князя В.-К. Острозького до унії, то слід з'ясувати його політичну позицію. Насамперед, слід зважити на те, що він народився і сформувався в умовах дуалістичної держави – Великому князівстві литовському і руському і був її громадянином. Томаш Кемпа стверджує, що Острозький іменував себе головню «русином» і лише на друге місце ставив визначення «литвин» та запевняв, що ніколи

не погодиться на включення Волині до Корони Польської [1, с. 86]. Більшість дослідників вважають, що він підтримував позицію литовських магнатів Радзивілів не допустити «тісної» унії, залишивши формат персональної та мілітарної. Саме за їх підтримки він увійшов у велику політику, отримав у свої 24 роки (1550) урядові посади володимирського старости і маршала Волинської землі, волинського воєводи та місце у великокнязівській раді, луцького старости (1556) та київського воєводи (1559), а згодом старости Білої Церкви, Переяслава і Обухова. Також він став найвпливовішим руським сенатором, за яким стояло все руське суспільство на руських землях Великого князівства литовського і руського. Тому він не міг не поділяти настанови литовської сторони.

Разом з тим, він мав певну автономність і самостійність, як і Волинь у складі Великого князівства. Проте його позиції послабила смерть Миколая Радзивіла в травні 1565 р. До того він увійшов у протистояння з угрупованнями Ходкевича (через боротьбу за маєтки Заславських) та з М. Мишкою-Варковським [1, с. 195–219]. Також необхідність боротьби за спадщину і перманентні судово-господарські справи відволікали князя від політичних справ. Проте політичні справи він компенсував створенням об'єднання мислителів та письменників «Острозький гурток» та звершеннями у сфері культури, що прославило його на весь світ.

Особливими були зв'язки Острозького і з польською магнатерією через шлюб з полькою – донькою польного гетьмана Яна Тарнавського. Без сумніву, мали вплив і настанови батька Костянтина Івановича Острозького щодо нерозривності зв'язків Литви з Польщею. Можемо припустити, що з цих мотивів князь дистанціювався від литвинів і водночас не виявляв прихильності до поляків [12, с. 508].

Не можемо однозначно погодитися з думкою польського дослідника Томаша Кемпи, що «для Острозького належність Волині до ВКЛ чи Польщі була справою вторинною, передусім він прагнув забезпечити привілеї Православної Церкви, свої власні і князівські гонорові титули» [2, с. 86].

Т. Кемпа також стверджує, що Костянтин Острозький почувався ближчим до інтересів Корони, ніж до Литви, часто підтримуючи позицію польських сенаторів щодо політичних справ, особливо в питаннях стосовно взаємовідносин Польщі та Литви [12, с. 508].

На звинувачення в підтримці поляків Острозький реагував дуже емоційно. У листі до

князя Радзивіла, якого наводить Томаш Кемпа, князь писав: «Шкода на Бога, що прирівнюють мене до корчмарів, лотрів, Косинського... і Буйни, (посли які перші присягнули на вірність польській короні), я в тому кублі бути не хочу і, дасть Бог, не буду до смерті, на всяк випадок маю ще Раудницю (масток у Чехії) і там можу хліб їсти, якщо мене випиратимуть з милої Вітчизни» [12, с. 511]

Щоб глибше зрозуміти ставлення В.-К. Острозького до унії слід прослідкувати перебіг подій і розклад політичних сил саме в ході ухвалення угоди. Насамперед зауважимо, що ухвалення Люблінської унії – це не угода в нинішньому розумінні, не одномоментний акт, а тривалий поетапний процес складання присяги королю.

Важливу роль в укладенні унії відіграло те, що її підтримував тодішній король польський та великий князь литовський Сігізмунд II Август. Він скликав спільний сейм на 23 грудня 1568 р. Проте через позицію литовських сенаторів сейм відкрився лише 10 січня 1569 р., коли до Любліна прибуло близько 160 послів. Литовські сенатори навмисне затягували унійний процес, а у ніч на 1 березня потайки покинули Люблін.

Князь В.-К. Острозький також покинув Люблін 6 березня і виїхав до Тарнова. Він не виявляв активності, мотивував свою відсутність у Любліні хворобою, перебуваючи у Тарнові. Таку дипломатичну поведінку Острозького Томаш Кемпа пояснює бажанням князя вберегтися від небезпеки з обох боків і політикою вицікування: він не хотів наразитися на немилість короля, але й не бажав втратити авторитет і позиції серед литовських магнатів. Острозький мав намір негайно порозумітися з іншими руськими та литовськими магнатами, а тому просив короля на два тижні відстрочити його приїзд (гадають, що князь чекав реакції литовських Панів-Ради). Зі свого боку Жигимонт II Август розумів, що така відстрочка деморалізує інших руських депутатів, тому не надав її.

Коли закінчився останній термін прибуття до Любліна, київський воєвода написав королю, що виїздить із Тарнова, але точно не знає, коли прибуде, «через зле здоров'я і злу дорогу», він просив покірно не покладати на нього за це неласки, бо мусить їхати на возах як хворий, а не на коні як здоровий [3, с. 45].

Це не задовольняло короля, який явно бажав схилити руських делегатів до унії, що було можливим лише за умови підтримки унії головними представниками Русі. Жигимонт Август кілька

разів призначав кінцеві терміни обов'язкового прибуття волинян на сейм: спочатку на 3 квітня, потім на 14 травня. Саме цей другий строк король визначив для приїзду Острозького.

Королю вдалося домогтися підтримки литовської і руської шляхти, завдяки, зокрема зрівнянням в правах православної і католицької шляхти у ВКЛ ще указом 1563 р. Спираючись на її підтримку сейм санкціонував акти короля – універсал про приєднання Підляського і Волинського воєводств до Польського королівства.

Водночас король постановив, що всі сенатори, котрі відмовляються хворобою, мають присягнути на визнання унії та приєднання Волині й Підляшшя до Польщі перед королівськими комісарами. Король удався до рішучих дій, видавши універсал з вимогою до депутатів негайно повернутися на сейм під загрозою позбавлення урядів та конфіскації володінь, пригрозив відібрати маєтки і посади у тих хто не присягне. Тим часом на сеймі було вирішено приєднати до Корони також Київське воєводство.

Лише 23 травня до Любліна разом (імовірно, не випадково) прибули волинський воєвода Олександр Чорторийський, житомирський староста Костянтин Вишневецький, староста луцький, брацлавський і вінницький Богуш Корецький та київський воєвода Костянтин Острозький. В ході дискусії вони «обстоювали дві головні позиції: збереження традиційного особливого статусу (окрім самих титулів) руських князів як представників старовинних княжих домів та прав «грецької віри» [12, с. 384–385].

Тиск з боку шляхти та невдачі у війні з Московією й потреба збройної допомоги від Польщі змусило литовських і руських магнатів присягнути на вірність королю. 24 травня 1569 р. всі чотири названі руські магнати – сенатори Чорторийський, Острозький, Корецький, Вишневецький підписали акт і склали присягу на вірність королю. Ірина Ворончук вважає, що Острозький відтягував до останнього особисту присягу і лише після певних гарантій підписав акт [4, с. 30]. За ними 25 травня присягнули представники Брацлавщини. Слідом 4 червня було оголошено про приєднання до Польського королівства Київського і Брацлавського воєводств. Під Литвою залишилися тільки північно-західні руські землі: Берестейщина і Пінщина.

А 6 червня Острозький присягав ще і як київський воєвода та приймав королівський привілей для Київської землі. 1 липня 1569 р. послы Великого князівства Литовського і Руського та окремо

посли польського сейму підписали загальний унійний документ – акт про унію. Його також 1 липня 1569 р. підписав князь В.-К. Острозький [12, с. 718].

Ім'я Василя-Костянтина Острозького в головному документі Люблінської унії фактично відкриває список знаті Великого князівства Литовського і Руського. На самому акті унії підпис К. Острозького стоїть 14-м після семи католицьких прелатів, краківського каштеляна Станіслава-Себастьяна Мілецького, краківського воєводи Станіслава Мишковського, сandomирського воєводи Петра Зборовського, серадського воєводи Ольбрахта Ласького, ленчицького воєводи Яна Сераковського та брестського воєводи Яна зі Служева.

Зважаючи на тодішні історичні обставини, можна погоджуватися з оцінками, що мають місце щодо ставлення князя В.-К. Острозького до Люблінської унії як «реалістичне і мудре». Разом з тим, має рацію В. Уляновський, коли наголошує що «наявна велика невідповідність між образом діяча «крупного» масштабу і непоказного політика» [12, с. 503]. Така невідповідність особливо проглядається в контексті Люблінської унії.

В результаті Польське королівство та Велике князівство Литовське і Руське об'єднувалися в одну державу Річ Посполита (від лат. «справа всенародна»). На чолі держави – виборний король. Унія передбачала спільний Сейм і Сенат. Договори з іноземними державами укладаються від імені Речі Посполитої. Право володіння маєтками на всій території Речі Посполитої. Митні кордони ліквідовувалися, запроваджувалася єдина монетна система.

За Литвою (литовські й білоруські землі та заселені українцями Берестейське воєводство) зберігалася обмежена автономія у вигляді власного права й суду, адміністрації, війська, скарбу й державної мови. Окремими залишалися ознаки держави (герб, печатка, мова, військо, закони).

Українські землі після Люблінської унії опинилися у складі Речі Посполитої, втративши будь-яку автономність. Вони поділялися на воєводства: Руське (Галичина), Белзьке, Волинське, Київське, Подільське, Брацлавське, від 1618 – Чернігівське. Воєводства поділялися на повіти (землі). Їх очолювали старости та каштеляни (коменданти фортець).

На Волинське, Київське і Брацлавське воєводства поширювався Литовський статут і українська мова в діловодстві. Третім Литовським статутом

(1588 р.) вводилося закріпачення селян, які проживали на землі феодала впродовж 10 років та право повернення селян-утікачів протягом 20 років. Особливою гостроти набули проблеми мови і віри. Католицька церква прагнула збільшити своїх прибічників. В Україні засновуються єзуїтські школи й колегіуми. Вони сприяли поширенню освіти, але навчання в них передбачало зречення своєї мови і батьківської віри.

Польська історіографія, зокрема Т. Кемппа стверджує, що Острозький і надалі підтримував унію: після смерті Жигимонта II Августа (7 липня 1572 р. у Книшині) він боронив належність Волині до Корони та обстоював чинність унії [12, с. 517]. На нашу думку, особливо з огляду на пізніші невдоволення й опозиційність князя В.-К. Острозького щодо Берестейської церковної унії, подібні твердження ще потребують подальшого дослідження і документального підтвердження.

Проте, у повсякденній практиці реалізація люблінських угод та привілеїв врешті узалежнилася від політичної сили, матеріальних статків та здатності в індивідуальному порядку обстоювати власні права й свободи.

В.-К. Острозькому в більшості випадків це вдавалося чи не найкраще.

Висновки. Аналіз історіографічних джерел щодо постаті князя Василя-Костянтина Острозького, які здебільшого характеризуються контр-оверсійністю, стереотипністю і тенденційністю оцінок, дає нам можливість повніше зрозуміти його роль та ставлення до Люблінської унії 1569 року.

Князь Острозький під час Люблінської унії був фактичним провідником Русі-України і був за її рівноправне входження до складу державного утворення Речі Посполитої. Без сумніву, він розумів, що унія мала без перебільшення епохальне значення для польського, литовського, білоруського і українського народів, доля яких відтоді пов'язувалася з новоствореною, однією з найбільших держав тогочасної Європи – поліетнічною Річчю Посполитою, що проіснувала до кінця XVIII ст.

До того ж зовнішні загрози для Великого князівства литовського і руського, особливо з боку Московського царства й потреба збройної допомоги від Польщі змусило литовських і руських магнатів, а відтак і князя Острозького, підтримати унію, присягнути на вірність королю.

Після Люблінської унії князь В.-К. Острозький став першим за значимістю сенатором від Русі у

Речі Посполитій, зайнявши почесне чотирнадцяте місце серед світських сенаторів. І в наступні ще два століття після Люблінської унії, уже в складі Речі Посполитої Литва і Україна (разом з Польщею і Білорусією) мали співжиття і протистояння московській експансії, але шляхи їх розійшлися. Не вдалося зберегти «Республіку трьох народів», що слід вважати найбільшою політичною помилкою, яка втягнула Україну в азійську орбіту.

Наведені у статті аргументи та судження носять фрагментарний характер і потребують подальших наполегливих пошуків задля забезпечення належної повноти картини. Вважаємо, що контрверсійність і неоднозначність розуміння та оцінок постаті князя, як в минулому, так і в сьогоденні, обумовлює потребу подальшого вивчення, всебічного об'єктивного дослідження, очищення від міфів і стереотипів, глибокого переосмислення й переоцінки справ і діянь цієї непересічної історичної постаті.

Список літератури:

1. Kempa T. Konstanty-Wasil Ostrogski (ok. 1524/1525-1608) wojewoda kijowski i marszałek ziemi wołyńskiej. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu M. Kopernika, 1997. 228 s. URL: https://www.uknol.info/ru/Records/Konstanty_Wasyl_Ostrogski_ok1524.html#google_vignette (дата звернення: 20.06.2025)
2. Kempa T. Dzieje rodu Ostrogskich. Toruń, 2002. S. 133–134. URL: https://heritage.oa.edu.ua/assets/files/kempa_przezacna_matrona.pdf (дата звернення: 18.06.2025)
3. Mazur K., W stronę integracji z Koroną. Sejmiki Wołynia i Ukrainy w latach 1569–1648, Warszawa 2006. URL: <https://neriton.pl/produkt/strone-integracji-korona-sejmiki-wolynia-ukrainy-latach-1569-1648/> (дата звернення: 20.07.2025)
4. Ворончук І. Володіння князів Острозьких на Східній Україні. Київ. Старокосятинів, 2001. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Voronchuk_Iryna/Volodinnia_kniaziv_Ostrozkykh_na_Skhidnii_Volyni_zh_inventarem_1620_roku/ (дата звернення: 20.07.2025)
5. Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т. 6. К., 1907. 1995. 667 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001329> (дата звернення: 26.07.2025)
6. Ковальський М. П. Острогіана Івана Франка. Матеріали VI науково-краєзнавчої конференції «Острів на порозі 900-річчя». Острів, 1995.
7. Костомаров М. Історія України в життєписах визначніших її діячів / Костомарів Микола, авт. передм. і пер. О. Барвінський. 2-е вид. іл. Львів : Друкарня НТШ, 1918. 493 с.
8. Куліш П. Повне зібрання творів. Листи. К., 2005. Т. 1: 1841–1850. С. 166–169.
9. Мицько І.З. Острозька сорв'яно-греко-латинська академія. Київ: Наукова думка, 1990. 192 с.
10. Огієнко І. Князь Костянтин Острозький і його культурна праця. Історична монографія. Вінніпег, 1958. 216 с.
11. Саух П.Ю. Князь Василь-Костянтин Острозький. Рівне, 2001. 244 с.
12. Уляновський Василь, Князь Василь-Костянтин Острозький: історичний портрет в галереї предків та нащадків. Київ : ВД «Простір», 2012. 1370 с. 40 іл.
13. Яковенко Н. Василь (Костянтин) Острозький. В кн.: Історія України в особах: Литовсько-польська доба. Київ, 1997. С. 119–129.

Lytvyn O.S. VASYL-KOSTYANTYN OSTROZKY AND THE TREATY OF LUBLIN: THE ROLE AND ATTITUDE OF THE PRINCE TOWARDS THE UNION

The article is devoted to highlighting the role and attitude of Prince Vasyl-Konstantyn Ostrozky to the conclusion of the Treaty of Lublin in 1569. The article attempts to rethink stereotypical, biased and biased assessments of his attitude to the union. The methodological basis of the study is general scientific and special methods of cognition, in particular analysis, synthesis, logical, chronological, comparative-historical, as well as the principles of historicism, objectivity, ideological neutrality, systematicity, analytical pluralism, visualization of results, etc., which allowed us to consistently approach the disclosure of the issues raised, to investigate and compare the positions of scientists, and to formulate the author's conclusions. The scientific novelty lies in the fact that it identifies the historical circumstances that determined the attitude of Prince Ostrozhsky to the union and makes an attempt to refute some myths and stereotypes regarding his role in the preparation and adoption of the agreement, as well as focuses on the socio-political processes of that time that require the attention of future researchers. It is concluded that in historiographic sources there is a dominance of stereotypical and biased assessments of the figure of Prince V.-K. Ostrozhsky, and among modern studies, insufficient consideration of the historical circumstances of that time that determined the attitude of the prince to the union and the lack of clear coverage of his political positions are characteristic. It is proven that he was for the equal entry of the Ruthenian lands into the state formation of the Polish-

Lithuanian Commonwealth, but external threats to the Grand Duchy of Lithuania and Ruthenia, especially from the Moscow Kingdom, and the need for armed assistance from Poland forced the Lithuanian and Ruthenian magnates, and therefore Prince Ostrohsky, to accept the union on unequal terms and swear allegiance to the king.

Key words: *Union of Lublin, Prince Vasyl-Konstantyn Ostrohsky, myths and stereotypes about V.-K. Ostrohsky, consequences of the Union of Lublin, attitude of V.-K. Ostrohsky to the union.*

Дата надходження статті: 16.09.2025

Дата прийняття статті: 09.10.2025

Опубліковано: 05.12.2025